

# Таємниця трьох невідомих (скорочено)

Всеволод Нестайко

*Таємниця трьох невідомих  
Третя частина з трилогії "Тореадори з Васюківки", яку розказав  
уже Ява Рень*

*Стислий переказ по розділах, автор переказу: Світлана Перець.  
Авторські права на переказ належать Укрлібу.*

## **Таємниця трьох невідомих,**

або

Повість про те, як посварилися Іван Васильович з Павлом Денисовичем і що з того вийшло

### Розділ 1

Як це все почалось...

Павло Денисович – чудова, надзвичайна, добра, вихована, розумна людина. Він вигадав пристрій для розстібування гудзиків, після якого Карафолька три дні не міг сісти. Любить вареники з вишнями. Має великі відстовбурчені вуха.

Гарна людина і Іван Васильович. Той, що заблудив у кукурудзі і вивісив дідові підштаники на телевізійній антені. Любить морозиво і якимось з'їв вісім порцій. У Івана Васильовича весь ніс і щоки у рудому ластовинні.

Обидва люблять поговорити. А як дружили Павло Денисович з Іваном Васильовичем! І от ці прекрасні люди посварилися. Іван Васильович (або по-вуличному Ява) це я сам. А Павло Денисович – це мій друг Павлуша.

А все через гурток малювання. Я в першому класі хотів бути художником і намалював гарну Курочку Рябу. Але це був мій перший і останній шедевр. До того ж я дальтонік. І Павлуша, наче нічого не знає, запропонував записатися у гурток малювання. А туди він хотів через Гребенючку. Ми з другом і Гребенючкою засперечалися про гурток, я назвав її мавпою, Павлуша заступився, і я сказав, хай цілується з нею. Я пішов геть.

### Розділ 2

Шукаю напарника. Геніальна теорія Антончика Мацієвського. У мене виникає ідея

Я думав, що завтра помиримось, бо не раз сварилися з Павлушею і. Але минуло три дні, а Павлуша все не говорив і записався-таки у художній гурток. Це вже була зрада. І я не міг йому пробачити.

Я відчув нагальну потребу щось устругнути. Щось таке, щоб світ похитнувся. І я пішов на вигін до хлопців. Вони сиділи кружка, курили й балакали про страшне. Вася

Деркач перебував під впливом своєї двоюрідної бабусі Мокрини і розповідав страшні історії. Я подумки вибирав напарника з Кагарлицького, Карафольки, Деракача, Мацієвського.

Антончик Мацієвський говорив про життя після смерті. Він згадав про Горбушину могилу, яка була у нашому селі, і на якій люди бачили привида. Я запропонував перевірити легенду про Горбушину могилу. Піти вночі в п'ятницю й перевірити. Хлопці пороззявляли роти й презирнулися. Ту легенду про Горбушину могилу кожен знав змалечку.

### Розділ 3

#### Легенда про Горбушину могилу

Ще за козаччини, повертаючись із турецького походу, стояли біля нашого села у долині запорожці. Сотня сотника Горбуші. І несподівано щез уночі мішок золотих дукатів, уся казна козака, всі скарби, трофеї з важкого походу. Скарбником у запорожців був старий козарлюга Богдан Захарко. Сотник Горбуша звинуватив його у крадіжці. Хоч як клявся старий Захарко, що не винен, але довести нічого не зміг. І наказав сотник Горбуша скарати Захарка на горло. І тут-таки й поховали Захарка. Рушила сотня далі на Запорозжя.

Минув час, сотник Горбуша повернувся у ці місця і купив цю землю, заклав маєток. Бо то він сам викрав тоді той скарб і закопав у долині під вербою. Але не минулося йому злодіяння. Став з'являтися йому вночі привид Захарка. У довгій білій сорочині, без голови. Горбуша схоплювався з ліжка і біг світ за очі, аж поки не падав знесилений. І наказав Горбуша розкопати Захаркову могилу, спалити прах, а попіл вистрілити з гармати. Сподівався, що те врятує його від жахливих нічних видінь. Почали розкопувати могилу. Розкопали – голова Захаркова є, а тіла нема. Копали далі. А на сьому ніч на дні ями раптом зануртувало джерело, яке зветься Захарковим. Ще дужче спохмурнів сотник Горбуша, ще більше пив. Одного разу знайшли Горбушу на березі Захаркового озера під вербою, де колись закопав він крадений скарб, мертвого і без голови. А голову знайти не могли. Так його без голови й поховали. І збудували над його могилою каплицю. А невдовзі сам собою спалахнув маєток сотника Горбуші і згорів дотла. І лишилася від Горбуші тільки ота каплиця на сільському цвинтарі. Як тільки починає сутеніти, біля каплиці вже не побачиш живої душі. Люди обходили її десятою дорогою. Начебто щоп'ятниці (бо саме у п'ятницю був страчений Захарко) рівно опівночі з'являвся біля каплиці білий привид без голови. То приходив до Горбуші старий скарбник нагадати про себе. Проте побачити привид міг не кожен. Тільки, якщо ти щось украв і прийдеш після цього в п'ятницю опівночі до каплиці.

*Стислий переказ по розділах, автор переказу: Світлана Перець.*

*Авторські права на переказ належать Укрлібу.*

### Розділ 4

Я беру в напарники Антончика Мацієвського. Крадіжка апарата. Ми йдемо в розвідку на кладовище

Хлопці не дуже хотіли шукати привида, питали, як я доведу, що його бачив. І я сказав, що сфотографую. Карафолька сказав, що якби можна було сфотографувати привида, це б давно уже зробили. Хлопці сміялися. Тоді я запропонував Антончику стати моїм напарником. Антончик зашарівся від задоволення, бо ще кілька днів тому я насміхався з нього. Коли ми відійшли, Антончик сказав, що треба фотоапарата. Я вирішив вкрати. Все одно ж треба щось украсти, щоб привид явився. Вкрадемо у Бардадима. Антончик налякався, бо Гришка Бардадим – двометровий здоровило-десятикласник. Його всі хлопці боялися. Але в нього був найкращий у селі фотоапарат "Київ". Антончику навіть на шухері стояти не довелось. Бардадимове вікно було відчинене, на стіні біля вікна висів апарат, і в хаті й біля хати нікого не було. Простягай руку й бери. Я так і зробив. І ми з Антончиком городами дременули до річки.

Антончика розпирало від гордості. І тут біля річки ми несподівано побачили Павлушу. Він мазюкав пензлем.

До ночі фотоапарат я заховав у сні на горищі. І ми з Антончиком пішли на кладовище в розвідку. Кладовище наше край села, з вулиці відгороджене воно високим щільним парканом, з усіх інших боків ніякої загорожі не було. Трохи праворуч стояла хата діда Салимона (обійстя діда межувало з кладовищем). Неприємне було у діда Салимона сусідство. Та ще той страшний Горбушин склеп майже біля самісінького дідового порога. Найзручніше було дістатися до Горбушиної могили через город і садок діда Салимона.

Дома в діда саме нікого не було: дід на баштані, а баба на річку повела племінника з дітьми з Москви, які в гості приїхали. Ми легко склали план маршруту: з вулиці заходимо спершу до Карафольки (так зручніше, бо в діда тин, зачепитися можна), потім Карафольчиним городом у дідову картоплю, минаємо свинарник, погрібню, вулики. У садку залазимо в кущі смородини, і все. Звідси Горбушина каплиця – як на долоні. Дорогою назад ми зустріли Карафольку, який на лобі мав гулю. Карафолька сказав, що Бардадим виявив пропажу. З Антончиком ми домовилися зустрітися біля клубу об одинадцятій.

*Стислий переказ по розділах, автор переказу: Світлана Перець.*

*Авторські права на переказ належать Укрлібу.*

## Розділ 5

Привид. Увага! Знімаю!

Дома дід Варава сказав мені зайти до Бардадима, бо той мене шукав. Я схопив фотоапарат і сховався у гаю. А коли вже зовсім стемніло, я крадькома подався до клубу. Та Антончик не прийшов. Ех, коли б оце зі мною зараз Павлуша! Зовсім було б усе по-іншому.

Погода зіпсувалася. Знявся вітер. Я пішов у Карафольчин город. Ось уже й дідова картопля. Тихо. Всі сплять. Тільки в хаті діда Салимона хтось хропе. Зі свинарника йому в тон підрохкує льоха. Я минув свинарник, переліз через погрібню і посунув у садок. Он уже в кінці саду вимальовується на тлі неба Горбушина каплиця. І враз...

Враз холодні слизькі мурашки потягли мою душу по спині униз, у п'яти. Біля Горбушиного склепу стояв... білий привид без голови, гнівно розмахуючи руками. Я підніс фотоапарат до ока, навів на привид і клацнув. Привид не щезав.

Задкуючи, я почав тікати. Вдома заліз у сарай, де стояла наша корова Контрибуція, і зарився там з головою в сіно. Мені треба було, щоб поряд була жива душа, хай навіть коров'яча.

#### Розділ 6

Іду до Бардадима. Бий! Нокаут! Мій тріумф

Вночі я спав як убитий. Зранку побіг до Бардадима! Сказав йому, що може бити мене. І пояснив, що привида вночі знімав. Гриша проявив плівку. На негативі виднівся привид.

Зненацька прийшов Антончик. Він клявся, що мати не пустила, і просив показати негатив. Подивився, побіг, і через 10 хвилин у Бардадима було повне подвір'я хлопців. Не було тільки Павлуші. Плівка підсохла, і Бардадим пішов друкувати знімки. Є фотографія привида! Хай тепер хтось скаже, що я брешу. Речовий доказ! Такого тріумфу перед хлопцями я ще не знав ніколи.

#### Розділ 7

Антончик намагається висунутися на перший план. Історія Карафольчиної гулі. Атака баби Мокрини. Атаку відбито

Хлопці презирливо пхекали з Антончика, який вночі не прийшов. Я ще дізнався, що Карафолька сказав учора, що то я апарата вкрав. Он звідки тая гуля: Бардадим, виявляється, не любить донощиків.

Згодом ми всі рушили на кладовище. Біля Горбушиного склепу ми ніякого привида не вгледіли. Замість привида по кладовищу ходила баба Мокрина. Вася Деркач показав бабі фото привида. Баба Мокрина тричі перехрестила мене, потім раптом схилилася й поцілувала. Я ледве спекався баби. Баба раптом почала нас називати гаспидами, іродами, грозила пеклом.

Під ці нескінченні бабині прокльони ми попрямували до діда Салимона. Але нікого не було вдома, бо поїхали у Комишеваху, на весілля: дідова сестра онуку заміж оддає.

*Стислий переказ по розділах, автор переказу: Світлана Перець.  
Авторські права на переказ належать Укрлібу.*

#### Розділ 8

"Два кольори мої...". "Геть звідси!" – каже мені Павлуша. Друга атака баби Мокрини

Тепер головне моє завдання полягало в тому, щоб про мій подвиг якнайшвидше дізнався Павлуша, розкався у своїй зраді, і ми помирилися. Треба було діяти через Гребенючку. Я побіг до неї. Вона працювала на городі. Декілька раз я йшов повз неї, щоб помітила мене. Вона не звертала уваги. Тоді я почав співати пісню: "Два кольори мої, два кольори...". Уваги ніякої. Тоді я кинув грудку у ногу Гребенючки. Вона назвала мене дурнем, я її – заразою. І тут з'явився Павлуша. Гребенючка почала сваритися, чому я ходжу біля неї, ще й співаю "Червоне – то любов". Ти бач, на що натякає!..

Павлуша сказав мені іти звідси геть. Я пішов. І прірва, що пролягала між нами, стала ще глибшою.

Погода була гарною, але настрої мій паршивий. По дорозі ще й бабу Мокрину зустрів. Вона говорила, що саме мене обрано, я не такий, як всі. Баба хрестилася, а у мене голова йшла обертом. Добре, що мене покликала сестричка Яришка. Вдома дід Варава поглянув на фото і сказав, що це просто хтось пожартував.

## Розділ 9

### Отець Гога

Мені вже хотілося, щоб історія з привидами була вигадкою. Особливо гнітила баба Мокрина з її розмовами. Церква була за чотири кілометри від нас, у Дідівщині. Правив там отець Георгій. І баба Мокрина була його заступником по нашому селу. Отця Георгія з легкої руки діда Салимона всі звали Гога.

Вдома до мене приходили і приходили хлопці, питали про привида. Нарешті я не витримав. Схопив удочки і втік у плавні.

Коли увечері повернувся додому, побачив, що біля наших воріт стоїть машина. Приїхав отець Гога. Він не починав розмов, як баба Мокрина. Розглянув мій улов, а потім поїхав. Дід сказав, що отець хотів води у радіатор машини залити. Дивно, на вулиці ж криниця стоїть. Ой, неспроста той Гога заїхав. І як він глянув на мене! І тепер піп Гога не одчепиться від мене.

## Розділ 10

### Я відвідую діда Салимона. Неймовірні дива

Дід Салимон сидів на призьбі і кришив у відро картоплю для льохи. Голова його була обмотана мокрим рушником. "Це ж він на весіллі перепив" – догадався я. Я тупцявся на місці, не наважуючись заговорити. Він запитально зиркнув на мене і нарешті розтулив рота. І я розказав дідові все і показав фотографію. Дід Салимон вислухав мене уважно, потім глянув прямо у вічі і сказав іти за ним. Повів мене в садок. Біля вуликів зупинився. Зі склепу враз у отворі з'явився... лелека. Так, виходить, не привид, а лелека. Я приглядаюсь і бачу, що лелека... без голови. Ворушиться, переступає ногами, а голови нема. Тільки тулуб, крила і ноги. Я нічого не розумію, і раптом дід зриває з шиї свою голову і жбурляє в кущі. І тут я розумію, що дід Салимон – привид. А вулики – гроби. А в гробі лежить... Павлуша. Нерухолий, із заплющеними очима. Я задихаюся, задихаюся, задихаюся... І прокидаюся.

## Розділ 11

Я таки відвідую діда Салимона. Тепер уже наяву. Он воно що!

Зранку мами з татом вже не було: пішли у поле. Нашвидку поснідавши, я побіг до діда Салимона.

Дід Салимон, баба Галя, племінник-москвич у білосніжній сорочці, його дружина і двоє дрібних діточок сиділи у садку за столом і снідали. Зараз підходити, звичайно, було незручно. Я причаївся за тином, перечікуючи, поки вони поснідають. Чекати довелося довгенько, бо балакали про весілля. Коли дід Салимон лишився один, я підійшов. Я запитав діда, чи позавчора уночі нічого не помічав дивного. І я сказав, що

бачив з його садка привида на Горбушиній могилі. І показав фото. У цей час біля Карафольчиного городу стояла вся наша гоп компанія, навіть Павлуша з Гребенючкою. З хати вийшов племінник діда Салимона. Дід і племінник розглянули фото. Тоді дід сказав племіннику скинути сорочку, а малій дівчинці принести плічка. І тільки тут я збагнув, що вони сміються. Йой! Та це ж справді була сорочка на плечиках, що сушилася на отій вишні в кінці саду.

Всі хлопці почали реготати. І Гребенючка пискляво хихикала. А Павлуша сміявся, дивлячись на мене з гріким співчуттям. І я сміюсь, регочу разом з ними.

*Стислий переказ по розділах, автор переказу: Світлана Перець.  
Авторські права на переказ належать Укрлібу.*

## Розділ 12

Нудьга. Я відганяю спогади. Мій вірний друг – Вороний. Солдати. "Восьмьорка"

Минуло кілька днів. Дощ перішив з ранку до ночі. Чомусь згадувався Павлуша. Яюсь, прокинувшись уранці, я побачив, що дощу вже нема і сяє сонечко. Я сів на велосипед, з розгону врізався в калюжі, виїхав за село і помчав польовою дорогою. У полі побачив солдатів. Солдатів і взагалі військових ми бачили часто. Кілометрів за п'ять від нас, за Дідівщиною, у лісі були військові табори, а далі, в степу, – артилерійський полігон. На полігоні проводили стрільбу, там не можна було ходити. У суботу солдати приходили до нас у клуб на танці. Нам подобалися Митя Іванов і Всеволод Підгайко. Вони були хлоп'якуваті і подібні до нас. Передражнявали своїх командирів, як ми вчителів, розказували, як хтось із них ходив у "самоволку". І весь час жартували й сміялися.

Проходячи повз мене, Митя Іванов підморгнув і всміхнувся. Я від радості ще швидше поїхав велосипедом, який я дуже любив і називав Вороним. На швидкості я заїхав у рівчак, ущерть залитий водою, і впав. Переднє колесо скрутилося у страшну спіраль "восьмьорку"!

Підняв я велосипед і потягнув до села. Вдома дід Варава взявся лагодити мого Вороного. Дід лаявся і чекав мого каяття. Коли я каявся, він робив для мене все на світі.

## Розділ 13

Недарма цей розділ тринадцятий, бо трапляється в ньому річ надзвичайна, незбагненна і загадкова. Таємниця трьох невідомих

Наступного дня я вже виїхав на своєму Вороному, як нічого й не було. Раптом позаду почув дидиркання мотоцикла. Мене наздоганяв якийсь військовий у шоломі і дав якийсь конверт. І одразу рвонув уперед.

Я глянув на конверт: "Яві Реню. (Цілком, таємно)". В листі писало, щоб я приходив о дев'ятнадцятій нуль-нуль до розбитого доту у Вовчий ліс. У розколині над амбразурою я мав взяти інструкцію, що робити. Лист був підписаний: "Г. П. Г."

До семи годин вечора було ще дуже далеко. Але ноги мої механічно крутили педалі, а кермо само собою звертало у бік Вовчого лісу. І я незчувся, як був уже на

узліссі. Вирішив поїхати у Дідівщину, купити льодяників фігурних, бо в нас таких не було.

По дорозі зустрів ще отця Гогу, який ладив свою машину і сказав мені якісь незрозумілі слова: "Темна вода во облацех". Я після такого подався назад у Васюківку.

*Стислий переказ по розділам, автор переказу: Світлана Перець.  
Авторські права на переказ належать Укрлібу.*

## Розділ 14

### Вовчий ліс. Історія дота. Несподіванка

Ввечері поїхав до Вовчого лісу. Під час війни у Вовчому лісі точилися великі бої. Там багато окопів. А у старому дубняку на узвишші громадаються величезні брили зруйнованого доту. Біля доту перехрещувалися дороги на Дідівщину і Гарбузяни. Тут була дорога "глеканка", бо як їхати по ній возом, то на пеньках колеса глекають. У цьому доті троє наших бійців відбивалися від німців. Фашисти висадили дот в повітря. Але й розбитий, він вражав своєю силою і могутністю.

Біля руїн дота був вартовий. Він сказав, що зараз навчання, тому тут вештатись не можна. Сперечатися було ні до чого. Я вирішив непомітно проскочити, але він знову мене побачив.

Я поїхав ніби в бік села. Але од'їхавши, завернув у ліс і поповз до доту. Нарешті переді мною дот. Вартового не видно. Я повз заростями кропиви. Розсував кропиву просто своєю маківкою. Коли кропива торкалася шиї, мене всього пересмикувало. Але найбільше страждали мої великі відстовбурчені вуха. Проте я зціплював зуби і ліз, ліз, ліз. Та вартовий побачив мене. Ним виявився солдат Митя Іванов. Я вирішив нічого йому не казати.

*Стислий переказ по розділах, автор переказу: Світлана Перець.  
Авторські права на переказ належать Укрлібу.*

## Розділ 15

### Старший лейтенант Пайчадзе. Я оглядаю табір

Зненацька на дорозі загарчав мотоцикл і з'явився офіцер, високий, стрункий, з чорними грузинськими вусиками. Я думав, чи не той, що дав листа. Він побачив мої червоні вуха, Іванов пояснив, що я ліз кропивою. Я брехав, що шукав гриби.

Старший лейтенант сказав, що я поїду з ним. Я думав, що мене везуть на якесь важливе спецзавдання. Але лейтенант зробив для мене лише екскурсію полігоном на мотоциклі. Дорогою офіцер показував мені клас тактики, спорт площадку, артилерійський парк.

Він говорив ламаною, мішаною мовою – половина слів українських, половина російських. Ми проїхали трохи далі, до їдальні. Перед нею стояла похідна кухня. На цьому "екскурсія" закінчилася. Мене привезли до доту назад. Мотоцикліст ще представився – старший лейтенант Пайчадзе. І більше нічого. Виходить, я їм таки не

підійшов. Але чому в листі було сказано про амбразуру, про інструкції? Тоді, може, і Пайчадзе, і Іванов просто не в курсі справи? Тоді треба почекати. Я ліг на узліссі і почав чекати, поки спустять з вишки червоний прапор. Тоді можна буде піти до доту.

## Розділ 16

Павлуша. Невже?.. Я не хочу, щоб він мене бачив. Невідомий у вчительчиному саду. Хто це?

Почало сутеніти. Від села по дорозі хтось їхав велосипедом. То був Павлуша. І обличчя в нього було серйозне й заклопотане. Я подумав, що замість мене секретне завдання викликали виконувати Павлушу. Десь близько протріскотів мотоцикл. Може, це старший лейтенант Пайчадзе повіз Павлушу виконувати секретне військове завдання?

Поза городами та садками, щоб мене ніхто не бачив, я поїхав додому. Проїздив стежкою поза садком нашої вчительки Галини Сидорівни і раптом помітив, що якийсь чоловік прокрадається у сутінках між деревами. Вгледівши мене, він враз присів, потім спритно шугонув у кущі й приचाївся, ховаючись. Хто ж то такий? Галина Сидорівна живе удвох з мамою. Злодій абощо. Добра людина не стала б ховатися.

Я опинився біля воріт Галини Сидорівни. Погукав вчительку і голосно сказав, що до неї зараз прийдуть дядько Петро і дядько Микола. А сам шепнув, що в саду злодій. Учителька взяла серп, сокиру і електричний ліхтарик. Ми пішли у сад. Вона була відчайдушна й рішуча, наша Галина Сидорівна. І я мимохіть замилювався нею. У саду не було нікого. Видно, злодій одразу дременув.

## Розділ 17

Мене викликають до телефону. "Розслідування футбольної баталії". Нове Гребенюччине плаття. Зіпсований настрій

Зранку дід Варава збудив мене, бо кликали до телефону у сільраду. Дід боявся, що я чогось натворив. Щодоху, наче за мною гнався скажений собака, за лічені секунди пролопотів вулицею від нашої хати до сільради.

По телефону мені сказали, якщо питатимуть, хто дзвонив, сказати - інспектор райвно Федорищенко, який хоче довідатися деякі факти про бійку на стадіоні тридцятого червня. Тоді голос сказав, що вчора я не зміг дістати інструкцію, операція на один-два дні відкладається. Потрібно слідкувати за щоглою біля школи. Коли на щоглі з'явиться білий прапорець, у той день о дев'ятнадцятій нуль-нуль піти до амбразури за інструкцією. Голос сказав поїхати у Дідівщину, щоб не викликати підозри.

Виїжджаючи в Дідівщину, я скося зазирнув через тин до Павлуші. Він сидів перед велосипедом і крутив рукою педаль. Заднє колесо раз у раз чиркало об раму: була "восьмьорка!"

Я виїхав на околицю і саме проїздив стадіон. Тридцятого червня цього року тут відбулася товариська зустріч з футболу між командами Васюківки і Дідівщини. Матч закінчився такою бійкою, що ледве розтягли. Отакий-то був матч тридцятого червня.

Я заїхав у Дідівщину і купив у сільмазі льодяників фігурних на паличках, покрутився трохи і рушив назад. Настрій у мене був прекрасний.



У селі я поїхав до садка Галини Сидорівни і все перевірів. Стежку у двох місцях перетинали сліди здоровенських, не менше як сорок п'ятий номер, чобіт. Біля кущів малини був недокурок сигарет "Столичні".

По вулиці йшла Гребенючка, у нарядному білому платтячку з синіми цятками. Мабуть, думала, що вона дуже гарна й тендітна. Посеред вулиці розпросторилась здоровенська баюра. Гребенючка якраз минала її. Ех, розігнався я та прямісінько через ту баюру. Цілі гейзери брудної води й грязюки линули на Гребенючку. Уся вона стала схожа на опудало городнє. А я помчав далі. У душі моїй булькала й клекотіла радість помсти.

Я звернув на нашу вулицю і причаївся за тином, дивлячись на Павлушу. Вулицею йшла Гребенючка. Вона сказала Павлуші, що їхав грузовик і обляпав її. Я тільки рота роззявив. Настрій у мене був зіпсований вкрай. Ще й злива почалася.

*Стислий переказ по розділах, автор переказу: Світлана Перець.  
Авторські права на переказ належать Укрлібу.*

## Розділ 18

Стихийне лихо. Я приймаю рішення

Я прокинувся раптово вночі і одразу відчув тривогу. Серед хати стояли одягнені, в плащах, батько, мати і дід. У діда в руках було весло. Виявилося, що річка від дощів піднялася, з берегів вийшла. Греблю біля млина прорвало. Село внизу заливає. Мене хотіли лишити з Яришкою. Але я вже одягався. Я хотів зробити щось героїське.

Ніч була мокра і вітряна. Звідусіль з ліхтарями поспішали люди, було чути тривожний гомін, зойки та крики. Тужно ревла худоба, верещали свині, вили собаки. Крізь дощ і темряву я нічого не міг розгледіти.

Дід, батько і мати одразу кинулися щось робити. Я лишився сам. Хтось сказав, що Гребенюків, Мазниченків, Пашків затопило зовсім. А стару Деркачку – так по самісіньку стріху. І дістатися ніяк. Човни потопило. Ще й трактор застряв.

Я вирішив рвонути по солдатів і покликати на допомогу. Кинувся додому, взяв велосипед і поїхав. Колеса в'язли у грязюці, буксували на глині. На "плеканці" доводилося пильнувати, щоб не наскочити на пеньки, бо як наскочиш та зробиш "восьмьорку" – тоді все.

## Розділ 19

Полковник Соболев. Знову старший лейтенант Пайчадзе

Коли я приїхав і сказав про лихо, капітан відразу вирішив будити полковника Соболя, який тільки оце з походу повернувся. Мене покликали до полковника. Я став розказувати про лихо. Почали заходити офіцери. Зайшов старший лейтенант Пайчадзе і впізнав мене. Полковник пояснив усім, що сталося.

Для порятунку людей вирушили бронетранспортери, два мотострілецьких батальйони, три малих арттягачі. Мене похвалили, що здогадався повідомити про повінь. Пайчадзе взяв мене разом з велосипедом до бронетранспортера-амфібії. Я був щасливий, бо вперше у житті їхав на такій машині!

Коли прибули у село, я залишався у бронетранспортері. Ми з Пайчадзе і водієм попливли вулицею.

## Розділ 20

Подвиг старшого лейтенанта Пайчадзе. Несподівана поява Павлуші

Дивно було бачити хати, по вікна занурені у хвилі. Фрукти з дерев у воді утворили справжнісінький компот. Всюди на хатах, на повітках, на хлівах, на клунях купчилися люди з хатнім скарбом. Побачивши нас, люди почали махати з дахів руками, підкликаючи до себе. Але ми прямували до крайньої хати, туди, де найбільша вода, де найскрутніше.

У хаті Пашків топилася дитина: п'ятирічного Альошку не встигли винести. Пайчадзе кинувся у воду, висадив ногами вікно, заплив у хату і врятував дитину.

Ми знову поспішили до крайньої хати. Я чомусь згадав Павлушу і раптом побачив його на човні у світлі прожектора. Я зрозумів, що Павлуша дістався на своєму надувному човнику до верб, де в'язалися човни всього села, знайшов там човна, якого чудом не знесло, і тепер пливе рятувати людей.

Ми підплили до хати баби Мокрини. На старій хаті сиділа баба Мокрина. А дві її незаміжні дочки були на горищі недобудованої кам'яниці разом з коровою. Поки солдати рятували корову і дочок баби, баба плакала, що забула щось за іконою. І я вирішив діяти.

*Стислий переказ по розділах, автор переказу: Світлана Перець.  
Авторські права на переказ належать Укрлібу.*

## Розділ 21

Я пірнаю в затоплену хату. Пастка. Віч-на-віч з Богом. Безвихідь

Хата була затоплена майже по самісіньку стріху, і вікна я не бачив. Але шибки вже були повибивані. Я трохи сіпнувся вгору, хапнув повні груди повітря і пірнув. За іконою знайшов невеликий довгастий пакуночок. Та коли поплив назад, вікно завалило чимось великим і важезним. Друге вікно було загороджено шафою. Більше вікон не було. Я вхопився за електричний дріт з лампочкою, що звисав зі стелі посеред хати. Дихати було важко. І раптом я зрозумів увесь жах свого становища. У кутку перед іконою ще горіла лампадка. Тут я вперше придивився до ікони і побачив... Бога. Він зорив на мене з кутка великими круглими чорними очима – спокійно і строго. Це було так страшно, що я згадав попа Гого і його слова: "Темна вода во облацех". Але я не хочу вмирати!

## Розділ 22

"Давай руку!". Я знову з ним. Що було за іконою

Раптом я почув голос Павлуші. Виявилося, що в сінях у стелі був хід на горище! Павлуша світив ліхтариком і давав мені руку. Він почав потроху підтягати мене вгору. Йому довелося добряче-таки помучитися, поки я одірвався нарешті од води і перевалився на горище.

Я радів, бо Павлуша говорив, що думав про мене і шукав. Друзяка мій дорогий! Як я міг думати, що ми назавжди посварилися? Як добре жити на світі, коли тебе рятував

од смерті твій друг!

Пакуночок був у моїй кишені. Ми присвітили і побачили, що то були листи загиблого на війні чоловіка баби Мокрини. Фронтові солдатські трикутники. І те, що я мало не втопився, рятуючи фронтові листи дядька Михайла, який загинув в останній день війни, набуло для мене якогось особливого змісту.

Ми з Павлушею вибралися через горище. Я віддав бабі листи. З'явився Митя Іванов і порятував бабу. Уже розвиднілося. Дощ припинився. На затоплені хати й дерева лягав туман. Я раптом відчув, як замерз. Пайчадзе кликав мене, але я сказав, що поїду з Павлушею.

#### Розділ 23

У хаті Гребенюків. Ой, нога, нога! Безславно додому. Все плутається

Павлуша віддав мені свою куртку. Я взяв весло, щоб зігрітися, і скерував човна під садами вулицею. Повз нас проїжджали бронетранспортери з різним хатнім скарбом і людьми. Серед них була Гребенючка. Павлуша мріяв врятувати її, але не встиг припливти першим. Я сказав, що можна попливти до її будинку і врятувати щось цінне з хати.

У хаті не виявилось нічого цінного, усе забрали. До всього я ще й підвернув ногу. Унизу біля кісточки щось хруснуло. Я не встояв і шубовснув у воду. Павлуша допоміг мені залізти в човен. На вулиці до нас під'їхав Пайчадзе і віддав Вороного. Павлуша довів мене додому велосипедом, я сидів на багажнику. Дома в нас не було нікого. Навіть Яришки. Павлуша допоміг мені зашкандибати в хату, потім допоміг перевдягтись у сухе. Нога вже була, як колода. Я лежав, і мене тіпало. І раптом мені зробилося жарко. Я ніби засинав. Почув ще голоси Павлуші, медички і ще чийсь.

*Стислий переказ по розділах, автор переказу: Світлана Перець.*

*Авторські права на переказ належать Укрлібу.*

#### Розділ 24

Хвороба. Сни і дійсність. Чого вони всі такі хороші?

Я прохворів понад два тижні. Прийшов до тям лише на третій день. Біля мене сидів дід. Потім прийшла мама і тато, який сказав, що має геройського сина. Нога була забинтована. Був вивих.

Прийшов Павлуша, ми сиділи і мовчали. Він тільки усміхався і раз у раз підморгував мені. Невже могло статися так, що він міг не бути більше моїм другом? Це було б просто жахливо. Павлуша розповів, як інші хлопці допомагали рятувати людей і худобу. Згодом друг побіг кудись, а я заснув. І снівся мені якийсь дивний сон.

#### Розділ 25

Усе! Кінець! Я дарую велосипед. "Загаза чогова!" Я видужую

Прокинувшись, я побачив Яришку. Вона подала мені сніданок, бо вдома нікого не було і називала "любим бгатином" ("р" не вимовляла). Мене це насторожувало, я думав, що усі такі добрі до мене, бо я не видужаю. І я наважився подарувати свій велосипед сестричці.

Вона хотіла на ньому кататися, а я не ніколи не дозволяв. Подарувавши велосипед Яришці, я відчув, що мої рахунки з життям майже зведені. Я чув, як мій Вороний деренчав і дзвенів. Ці звуки шматували моє умираюче серце.

Та згодом прийшла лікарка і сказала, що скоро я буду здоровий. Мені полегшало. Я навіть почув, як упав разом з Яришкою мій велосипед у дворі. Який же він мій? Нема! Подарував. У дворі знову задеренчало. Доламує!

Я встав і пошкандибав до вікна. Яришка, висолопивши від старанності язика, вихилясами кружляла по подвір'ю. На лобі в неї була здоровеннецька гуля, на щоці подряпина, коліно розбите. Але очі сяяли щастям. Раптом вона перечепилася об ковбок і... Я крикнув. Лежачи під колесом, Яришка розгублено кліпала очима. Потім почала вибиратися з-під велосипеда і сказала: "Думаєш, я тобі повігила, що ти подагував? Я знала, що ти жагтуєш... загаза чогтова!". Я усміхнувся. Життя повернулося до мене. Дорога Яришко, люба моя сестричко, я тепер завжди даватиму тобі велосипед.

*Стислий переказ по розділам, автор переказу: Світлана Перець.*

*Авторські права на переказ належать Укрлібу.*

## Розділ 26

Знову троє невідомих. Ти мені друг? "Нічого не розбереш..." – каже Павлуша

Коли мені трохи покращало, тоді я відчув, що то за нудота хворіти. Люди після повені відбудовувалися, всі хлопці були там, а я лежав. Павлуша провідував мене. Яришка до обіду каталася на Вороному. Двічі заходила Галина Сидорівна.

Одного разу у вікно влетів камінець із запискою. Там йшлося, що я повівся, як справжній солдат і для мене є секретне завдання, а умовний сигнал початку – білий прапорець на щоглі біля школи. В той день треба прибути до доту у Вовчий ліс рівно о дев'ятнадцятій нуль-нуль. У щілині над амбразурою будуть інструкції. Я думав про цих Г. П. Г. – трьох невідомих. Вирішив поговорити про це з Павлушею.

Коли він прибів, я дав прочитати листа. Павлуша признався, що отримував такі ж листи, тільки мав приходити в амбразуру на двадцятую годину.

## Розділ 27

Події розгортаються блискавично. Невже один з невідомих – вона? Не може бути! "Він хоче вкрати її!" Ми поспішаємо на допомогу... Асса!

Я одужував і їв усе, що давали. На третій день після нашої з Павлушею розмови медичка дозволила потроху виходити надвір. Я пішов на вулицю, яку затопило. Там дружно працювали усі. Гребенючка привітала мене з одужанням.

Вдома я вмовив маму, що післязавтра уже допомагатиму на вулиці відбудовуватися. Наступного дня я тинявся біля школи. У вікнах були виставлені малюнки, присвячені порятунку від повені. На одному малюнку був намальований я... Темна, майже під стелю затоплена хата, у кутку ікона, перед якою горить лампадка, а посеред хати, тримаючись за дріт від лампочки, у воді – я... То був малюнок Павлуші. От що значить художник.

На шкільному подвір'ї біля щогли стояла Гребенючка і причіплювала до дротини

білу хустку. Так, значить, один з трьох невідомих – це Гребенючка! Я сховався. Почекав, поки вона піде геть, а потім відчепив хустку.

Я подався чекати Павлушу під його хату. Його чогось довго не було. Раптом він прибіг і сказав, що Галину Сидорівну хоче вкрати грузин лейтенант Пайчадзе. Ми з Павлушею домовилися врятувати вчительку.

Про Гребенючку я Павлуші так нічого й не сказав.

Увечері ми з Павлушею подалися до Галини Сидорівни. Зайшли з городу. Ми бачили, як Галина Сидорівна двічі виходила у двір. Раптом з'явилась постать лейтенанта. Він йшов, мов кицька і раптом затьохкав по солов'їному. З хати вийшла Галина Сидорівна. Він почав їй щось тихо доводити, потім раптом схопив за руку. "Пусти!" – рвонулася вона. Ми вискочили з кущів і кинулися до лейтенанта. Він упав. І тут сталося неймовірно: вчителька кинулася до лейтенанта, впала біля нього навколішки і обхопила руками. І закричала одчайдушне: "Реваз! Любий! Що з тобою?! Ти живий?!".

В мене нижня щелепа одвисла. А лейтенант сказав, що щасливий, бо Галя сказала на нього "любий". Потім він обійняв нас, почав цілувати і дякувати, що допомогли. Сказав, що хоче, щоб вона вийшла за нього заміж. А вона каже, що це... непедагогічно! Галина Сидорівна стояла, опустивши голову, і мовчала. Павлуша сказав, що у лейтенанта кров на лобі. Я дав з кишені оту білу хустку, зняту зі щогли.

У хаті Галина Сидорівна заметушилася, шукаючи зеленку. А лейтенант сказав, що ми хлопці – молодці, наша дружба міцна. І ми не повинні сердитися за таємницю "Г. П. Г": Герасименко. Пайчадзе. Гребенюк. Виявилось, що хустина належала вчительці, а Гребенючка її повісила, щоб ми з Павлушею поїхали до доту і щось там прочитали про дружбу.

#### Розділ Останній

В якому історія наша за добрим звичаєм старих класичних романів закінчується весіллям

На другий день усе село облетіла звістка про те, що наша вчителька виходить заміж за старшого лейтенанта Реваза Пайчадзе. Виявилось, що Галина Сидорівна понад рік кохала старшого лейтенанта і не признавалася йому. І хтозна, скільки б ще мучила вона лейтенанта і мучилася сама, якби не ми з Павлушею...

А нам якось і не подумалося, що це ж вона вже не буде більше нашою вчителькою і класною керівничкою. Павлуша вирішив якось гарно попрощатися з учителькою у переддень весілля.

Ми з Павлушею рушили до доту і прочитали лист. Нам бажали, щоб ми свою дружбу пронесли через усе життя. Бо найвірніші, найбільші, найкращі друзі в світі – це друзі дитинства. І найбільше ти Людина, коли щось робиш для друга. Я відчув шалену, гарячу радість від того, що Павлуша поруч, що він мій друг, що ми помирилися. Звичайно, листа писала не Гребенючка, а Галина Сидорівна.

Після такого ми з другом придумали щось дуже цікаве і почали готуватися в той же день.

Усі готувалися до весілля на все село. Запрошені були і солдати— рятівники. Зробили довжелезного стола.

А ми з Павлушею готувалися собі окремо...

За три дні до весілля з Грузії прилетіли родичі й друзі нареченого, їх було чоловік сто, не менше. Привезли десять бочок грузинського вина і вже не знаю скільки ящиків з мандаринами, апельсинами, гранатами, чурчхелою та іншими кавказькими ласощами.

І от надійшов переддень весілля.

Ми прибрали свій клас, усі взяли по букету квітів. Гребенючка мала сказати слово від класу. Потім виступить Коля Кагарлицький і скаже хлоп'яче слово від класу. Третім виступить Карафолька і прочитає вірша, якого сам довго писав. На завершення урочистого прощання Антончик Мацієвський сфотографує Галину Сидорівну з усім класом. І ми подаруємо їй цю фотографію. У коридорі почулись кроки вчительки. Ми чули, як вона підійшла, спинилася перед дверима. І якусь хвилю стояла, не наважуючись зайти. Вона стояла там, а ми стояли тут. І це була мить, яку важко передати... І от двері розчахнулися, і вона завмерла на порозі. Вчителька плакала. Що тут знялося! Буря! Дівчатка враз голосно заревли і кинулися до неї, обхопили її з усіх боків, і почали цілувати, плачучи. А ми, хлопці, як по команді, повернули голови й стали дивитися у вікно, кривлячись і кусаючи губи. Який тут міг бути художній виступ Гребенючки, і художньо-гумористичний виступ Колі Кагарлицького, не кажучи вже про Карафольчин вірш? Ми вийшли зі школи і табунцем навколо Галини Сидорівни пішли на річку, в поле, до лісу. І ходили так до вечора. І нічого не говорили.

Весілля було гучне. За одним столом сиділо геть усе наше село, та ще пів грузинського села, та ще майже цілий полк солдатів. Тости не закінчувалися. Дитячий стіл був накритий окремо. І що вже того лимонаду ми понапивались і морозива, цукерок та різних грузинських ласощів понаїдалися – од пуза!

Коли я бігав на хвилину додому (перевірити, чи замкнув сарай, де була наша "таємниця"), я бачив, як вулицею проїхав на машині отець Гога. Напевне він відчував себе самотнім. А той вираз "темна вода во облацех" дід мені пояснив: плутана, незрозуміла справа. Цією фразою отець Гога хотів натякнути, що він погано розуміється на моторі свого "Москвича".

Весілля почали гуляти в обід. Але ми з Павлушею чекали смерку. "Таємницю" приторочили до багажника, сіли на велосипеди і поїхали у поле, що за садом, де весілля. Почали запускати. Я мчав на велосипеді, стискаючи у руці катушку, а Павлуша біг позаду, підтримуючи його. Аж от нарешті злетів, знявся й пішов-пішов. Все вище й вище вгору... Ліхтар, який світився, і на якому з трьох боків писало: "Слава Галині Сидорівні!", "Бажаємо щастя!", "Не забувайте нас!". А з четвертого боку щасливо усміхався чорновусий красень лейтенант, якого намалював Павлуша. А я придумав "електрифікацію", і ліхтар світився. Ми були щасливі. Наш сюрприз удався. Він світився високо в небі, і його бачили усі.

Згодом змія треба було згорнути. Але був вітер. Нас тягло по полю, наче собачат на

мотузці. І раптом...змій загорівся. Він був із сухих дерев'яних планок, обклеєних цупким папером. Долітаючи до землі, він уже палав, мов величезний смолоскип. Він з тріском упав на землю, розсипаючи іскри. І враз земля спалахнула і загорілася навколо нього. Це ж на узліссі! Там же лежить скошене сіно, яке ще не згребли! Із тріском займалися кущі на узліссі. Я кинувся просто у вогонь, топчучи його ногами і збиваючи полум'я піджаком. Павлуша був без піджака, у самій сорочці. Він кинувся до кущів, рвонув кілька гілок з листям і ними став збивати вогонь. Ніхто не знав, що тут коїться... Добре, що прибігла Гребенючка. Утрюх справа пішла краще. Вогонь почав потроху відступати. І от усе скінчено.

Знеможені, ми посідали на землю і сиділи мовчки. Обличчя в нас були закіптюжені, попалений одяг звисав клаптями. Я глянув на Гребенючку і усміхнувся. А вона таки молодець.

Я думав, що ми з Павлушею будемо дружити найміцнішою, найвірнішою дружбою і станемо солдатами.

Ну, а... Ганька? Гребенючка? Ну, що ж, хай буде й Ганька!

*Стислий переказ по розділам, автор переказу: Світлана Перець.  
Авторські права на переказ належать Укрлібу.*